

MOVING IN

bo FRÄMJANDET

VÄLKOMMEN TILL "MOVING IN"- EN LÄRARHANDLEDNING MED INSPIRERANDE ÖVNINGAR OCH UPPGIFTER KRING BOSTADSFRÅGOR OCH BOSTADSEKONOMI FÖR ELEVER I ÅK 7-9!

I samarbete med PS Classroom har vi i Bofrämjandet tagit fram en lärarhandledning med syfte att elever ska få kännedom om bostadsfrågor och bostadsekonomi samt för att främja ungas inträde på bostadsmarknaden.

Bofrämjandet är en politiskt obunden organisation som verkar för en fungerande bostadsmarknad i Sverige. Bofrämjandet är en oberoende intressegrupp med ca 30 medlemmar som alla kan påverka ett bra boende. Medlemmarna i Bofrämjandet är banker, försäkringsbolag, arkitekter, materialleverantörer, tekniska konsulter och bostadsbyggare. Genom studier, debatter och konkreta förslag vill Bofrämjandet stimulera intresset för boendefrågor och bidra till ökat bostadsbyggande i Sverige. Vår vision är en bostadsmarknad som ger alla möjlighet att förverkliga sina bostadsdrömmar!

Lärarhandledningen är ett inspirationsmaterial med övningar som kan utvecklas och fördjupas så att de passar just dina elevers förutsättningar och behov. Lärarhandledningen har ett ämnesövergripande, språkutvecklande innehåll som utgår från Lgr 11. Övningarna har kopplingar till olika ämnescentrala innehåll. Lärarhandledningen har två olika teman: privatekonomi och bostadstyper.

VARJE TEMA ÄR INDELAT I TRE DELAR:

- introduktion av temats innehåll
- genomförande med övningar och uppgifter
- fördjupningsdel

Övningarna är av olika karaktär, det finns bland annat diskussionsövningar, skrivövningar och övningar där eleverna söker information själva. En del av vår ambition med lärarhandledningen är att stärka elever språkligt genom att lyfta fram ord och begrepp som eleverna möter, eller kommer att möta, i sin vardag. Gemensamt för materialet är att övningarna är upplagda för lärande i interaktion med andra. Eleverna kommer därför att arbeta i par och/eller i grupper med övningarna i Moving In.

Vi hoppas att eleverna på ett inspirerande och lärorikt sätt fördjupar sitt lärande om bostadsfrågor och bostadsekonomi samt blir medvetna om hur de kan påverka sina möjligheter att hitta en bostad när det blir dags flytta hemifrån.

LYCKA TILL!

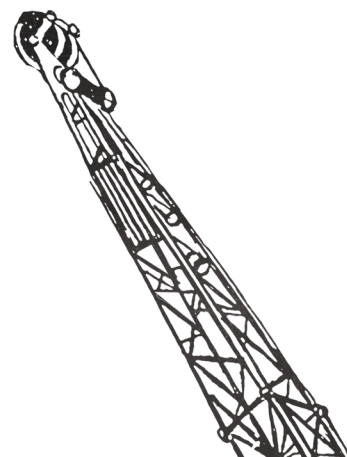
Bofrämjandet:

Ola Månsson
ola.mansson@installatorsforetagen.se

PS Classroom:

Linda Sikström
linda@psclassroom.com

Daniel Prsa
daniel@psclassroom.com

PRIVATEKONOMI

INTRODUKTION

Ungdomar som har kunskaper om pengars värde och på vilka sätt det går att spara, har möjlighet att göra medvetna val och fatta goda ekonomiska beslut. I tema Privat-ekonomi får eleverna bl a lära sig göra en budget, hur man betalar en räkning samt vad en skuld kan innebära. Personer som hamnar i ekonomiska svårigheter köper nödvändigtvis inte dyra, exklusiva saker utan konsumerar ofta för mer än de har råd med. Ungefär 176 000 barn, nästan vart tolfte barn (Kronofogden, 2018), lever i familjer där minst en av föräldrarna har skulder hos Kronofogden.

Ekonomi är ett känsligt ämne. Uppgifterna i detta tema är utformade så att inte eleverna behöver få insyn i varandras ekonomi.

I detta tema lyfts följande centrala innehåll i Lgr-11, för åk 7-9, fram:

Bild:

- Kombinationer av bild, ljud och text i eget bildskapande..

Hem- och Konsumentkunskap:

- Jämförelser av recept och beräkning av mängder vid matlagning. Skapande av egna recept.
- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över Internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.
- Hushållets ekonomi och att beräkna kostnaden för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid inköp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.
- Jämförelser av produkter utifrån några olika aspekter, till exempel pris och kvalitet.

Matematik:

- Enkla matematiska modeller och hur de kan användas i olika situationer.

Samhällskunskap:

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomien hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.

Svenska och Svenska som andraspråk:

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Olika sätt att skapa och bearbeta egna och gemensamma texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.
- Redigering och disposition av texter med hjälp av digitala verktyg. Olika funktioner för språkbehandling.

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala medier och verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer.
- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.

GENOMFÖRANDE

- ✓ Inled tema Privatekonomi med att tillsammans diskutera med eleverna vad ordet ekonomi betyder och låt sedan eleverna tolka begreppet privatekonomi

Fortsätt med att låta eleverna, i grupper om fyra, fundera kring frågan "Varför behöver man lära sig om privatekonomi?" genom att använda dig av bilaga 1. Skriv frågan på tavlan och låt eleverna fundera enskilt en kortare stund över frågan.

Dela ut bilaga 1 i grupperna och sedan eleverna ytterligare tid till att skriva ner sina tankar. Varje elev skriver i en av rutorna, rutan i mitten ska dock lämnas tom. Efter detta ska eleverna berätta sina individuella svar för varandra i gruppen. Nästa steg för eleverna är att enas kring två gemensamma svar utifrån vad de har skrivit i sina individuella rutor. De svar gruppen enas om skriver någon av gruppens medlemmar i rutan i mitten. Nu har varje grupp fått fram två svar på frågan "Varför behöver man lära sig om privatekonomi?".

- ✓ Låt varje grupp redovisa vad de har kommit fram till. Använd elevernas svar som underlag för diskussion i helklass. Elevernas svar kan också användas och knytas an till vid kommande övningar här i lärarhandledningen.

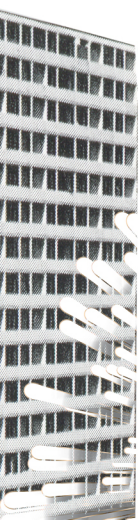
En buffert behövs för att hantera oförutsedda kostnader men också för att spara till något man behöver, önskar eller drömmer om. Det viktiga är inte att spara stora summor varje månad. Det som är viktigt är att få in vanan att spara. Låt eleverna ta del av texterna om Charlie. Låt dem sedan i mindre grupper diskutera frågorna följt av en återkopplande diskussion i helklass.

Vid födelsedagar och högtider får Charlie ibland pengar av sina släktingar. Släktingarna brukar alltid säga att Charlie ska spara pengarna. Men det gör inte Charlie. För pengarna brukar Charlie köpa fika, ganska mycket läsk och en hel del godis. På torsdagar brukar Charlie och några kompisar också äta pizza tillsammans. Charlies föräldrar tycker att Charlies pengar går till skräp och att det vore bättre att spara dem men det beror förmodligen mest på att föräldrarna aldrig har ätit en riktigt god pizza tänker Charlie.

- Varför tror du Charlies släktingar och föräldrar tycker att det är bra att spara pengarna?
- Vad tycker du Charlie skulle kunna göra för att spara en del av sina pengar?

För att kunna spara behöver man ibland dra ner på någon eller några utgifter och kanske välja bort något.

- Om du var Charlie, vad hade du valt bort?

- ✓ Man kan spara till olika saker. Det kan vara till något man behöver, önskar eller drömmer om. Det behöver inte vara till något stort och dyrt. Man kan till exempel spara till kläder och att gå på biobesök. Man kan också spara till en resa eller till något man behöver till sitt fritidsintresse. Har man till exempel moped, mopedbil eller har flyttat hemifrån så är det viktigt att ha en buffert. Ett bra tips är att spara de pengar man tänkt direkt när man har tjänat eller fått pengar av andra anledningar. Det är lätt att använda upp de pengar som skulle sparats annars.

Diskutera:

- Vad är en buffert?
- Kan alla spara? Varför? Varför inte?

- ✓ De vanligaste sparformerna är bankkonto, aktier och fonder. Presentera sparformerna för eleverna och låt dem i par söka efter information för att kunna svara på frågorna.

- När ska man välja att spara på ett bankkonto?
- Får vem som helst starta ett bankkonto?
- Hur går det till att spara i aktier och i fonder?
- Finns det andra sparformer än bankkonto, aktier och fonder?
- Charlie bestämmer sig för att spara till en TV.
Vilken sparform rekommenderar du Charlie att välja och varför rekommenderar du den?

- ✓ I denna övningen ska eleverna teckna en serie med en text som handlar om att spara pengar till något de behöver, önskar eller drömmer om. I bilaga 2 finns en mall med tomma serierutor. Låt eleverna i par göra ett manus till serien. Efter det ska eleverna enskilt arbeta med att skapa serien. Serien ska innehålla en början, en händelse och ett avslut. När seriefigurer pratar med varandra gör de det med hjälp av pratbubblor, tankebubblor, viskbubblor och skrikbubblor. Mer om hur det går att arbeta med serier hittar du på www.serieriundervisningen.se

Eleverna ska nu få hantera en månadslön och ta ställning till olika dilemman som påverkar privatekonomin. I I-pads eller mobiler kan eleverna ladda ner appen Pengalabbet kostnadsfritt. Appen finns att ladda ner kostnadsfritt i App Store och Google Play.

forts. nästa sida

Pengalabbet är ett spel framtagna av Finansinspektionen och Kungliga Myntkabinettet. Spelaren tilldelas slumpmässigt ett yrke med lön. Spelaren får sedan betala skatt och ta beslut om till exempel hur stor del av inkomsten som ska gå till mat, boende och fritidsaktiviteter. Spelet går att spela om flera gånger vilket kan vara en god idé då eleven kan prova olika alternativ till exempel när det gäller att välja bostad och färdssätt. I Pengalabbet finns olika dilemmafrågor, dessa går att använda som underlag för diskussion.

När eleverna har spelat Pengalabbet, finns det mycket att fortsätta diskutera bland annat hur olika inkomster ger olika ekonomiska förutsättningar och hur val av boende och fritidsaktiviteter påverkar ekonomi. Låt eleverna resonera om hur de tänkte när de tog ställning för boendeform, färdssätt samt om valen var eleverna gjorde var rimliga. Vilka vinster finns det att bo utanför en stad jämfört med inne i en stad (och tvärtom)? Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med att studera och ta studielån?

✓ Nu är det dags för eleverna att flytta hemifrån. Låt eleverna ta del av följande scenario:

Nu är det dags att flytta hemifrån. Din första bostad är en lägenhet, två rum och kök. Du har sparat ihop 25 000 kr från sommar- och helgarbete. Varje månad kommer din disponibla inkomst att vara 9 800 kr. Hyran är 3 600 kr i månaden.

Eleverna ska i par göra en ritning på en lägenhet. Lägenheten är 54 kvm och ritningen ska vara gjord i skala 1:100. I lägenheten ska det finnas toalett/badrum, hall, kök och 2 rum. Det ska framgå av ritningen vilka rum som är toalett/badrum, hall, rum och kök. I köket ska det finnas spis, kyl osv. Är hallen stor eller liten? Finns det garderober i rummen? Varje par väljer själva var de vill placera inredningen. Inspiration för hur en ritning på en lägenhet kan se ut kan eleverna få till exempel här:

www.besgab.se

www.bonava.se

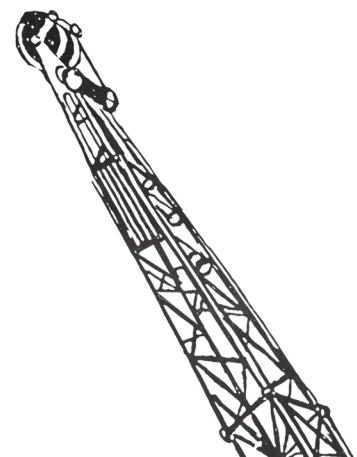
www.ikanobostad.se

www.peab.se

www.bostad.skanska.se

Låt paren fortsätta arbeta med att inreda lägenheten genom att göra en moodboard. En moodboard är ett kollage där man samlar inspiration genom att sätta upp bland annat bilder, färgprover och tyger används för att tydliggöra ett koncept på bland annat möblering och stil i ett rum eller en bostad. Moodboarden kan också innehålla tankar om området som lägenheten ligger i. Hur ser hyreshuset ut? Hur ser det ut runt om hyreshuset? Finns det någon park eller skog i närheten? Något hav eller en sjö?

Eleverna kan göra sin moodboard i program som Pages och Photoshop men det går också utmärkt att använda lägenhetsritningen förstora till format A3 och på pappret samla bilder på möbler, dekorationer, färgnyanser med mera.

Bland medlemmarna i Bofrämjandet finns en mängd fina och spännande inredningar att ta del av: www.boframjandet.se/medlemmar

Bestäm dig på ett tidigt stadium för hur mycket tid denna övningen ska ta. Många elever vill och kan arbeta länge med denna övningen. Övningen fungerar utmärkt att arbeta ämnesintegrerat med i bild, matematik, svenska/svenska som andra språk, teknik och slöjd.

- ✓ För att bli ekonomiskt medveten är det en god idé att göra en planering av inkomster och utgifter. En sådan planering kan göras med hjälp av budget och en kassabok. En budget är ett stöd för att balansera och synliggöra inkomster och utgifter. En budget hjälper oss också att hantera pengar ansvarsfullt. När man ska göra en budget är det en god idé att titta igenom ett kontoutdrag och gå igenom den senaste månadens utgifter för att få en uppfattning om vilka inkomster och utgifter som faktiskt finns i hushållet. När det är gjort kan man börja fundera på vilka utgifter som är nödvändiga.

Diskutera följande med eleverna:

- Vad är en budget?
- Varför är det bra att göra en budget?
- Vad kan anses som nödvändiga utgifter?
- Vad finns det för utgifter som skulle gå att spara in på?

- ✓ För att påverka sina utgifter behöver man göra aktiva, medvetna val. Ett sådant kan vara att planera sina inköp av till exempel mat. I denna övning ska eleverna arbeta med frågan "Hur många matlådor kan du göra genom att laga mat hemma istället för att gå ut och äta lunch vid två tillfällen?"

För att genomföra uppgiften behöver eleverna skaffa information om vad det kostar att äta lunch på en restaurang. Efter detta ska de beräkna hur många matlådor de kan laga för samma summa. För att göra detta behöver eleverna utgå från ett recept, besöka en mataffär för att undersöka priser alternativt använda nätet för att få fram prisuppgifter och efter detta beräkna kostnaden för matlådorna så att de kan besvara frågan.

Passa på att, utöver beräkna kostnader för lunch, lyfta andra frågor kring hur det går att påverka sin ekonomi. Ett förslag är diskutera hur eleverna ser på second hand. Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med att handla second hand?

- ✓ I denna övningen ska eleverna göra en budget och de kommer att få några förutsättningar att arbeta efter. Låt eleverna arbeta i par eller i mindre grupper. Via www.hallakonsument.se når eleverna budgetkalkylen. När eleverna har klickat på denna ska de välja "Starta budgetkalkyl" och namnge denna.

Eleverna ska sedan börja med att klicka på "Hushållets inkomster", lägga till en fiktiv person genom att namnge denna och fylla i den personens födelseår (personen ska vara 19 år). Klicka "Nästa".

Nu ska varje par/arbetsgrupp ta ställning till om den fiktiva personen arbetar eller studerar.

Om den fiktiva personen arbetar: Eleverna väljer den kommun som de bor i för att få fram kommunens skattesats. Eleverna tar ställning till om de ska ha kvar "Kyrko/Samfundsavgiften" och fyller vidare i lönen under "Inkomster". Den fiktiva personens lön är 9 800 kr.

Om den fiktiva personen studerar: Eleverna väljer den kommun som de bor i för att få fram kommunens skattesats. Eleverna tar ställning till om de ska ha kvar "Kyrko/Samfundssavgiften" och fyller vidare studiestöd, 9 800 kr, under "Skattefria inkomster".

Klicka "Spara".

Eleverna fortsätter genom att klicka "Bostad" och lägga till bostad. Alla elever ska välja att lägga till hyreslägenhet och sedan klicka "Nästa".

Nu är det dags för eleverna att namnge sin bostad, fylla i hyran och hemförsäkringen. Hyran för lägenheten är 3 600 kr/mån och det ingår kostnader för värme, el, vatten och avlopp. Hemförsäkringen kostar 2 400 kr/år (för att eleverna ska kunna utgå från ett gemensamt exempel är summan 2 400 kr/år uppskattad). I samband med att eleverna fyller i hemförsäkringens uppskattade summa behöver de få kännedom om att kostnaden för en hemförsäkring beror på vilken ort bostaden finns, försäkringstagarens ålder, antal boende i bostaden och kan även bero på försäkringstagaren arbetar eller studerar. Klicka "Spara" efter att eleverna har fyllt i hemförsäkringens summa.

Ge eleverna i uppgift att svara på följande frågor genom att söka på nätet:

- Vad är en hemförsäkring och varför är det bra att ha en sådan?
- I en hemförsäkring ingår olika skydd. Vilka skydd kan ingå i en hemförsäkring?
- Ibland kan man komplettera hemförsäkringen med en allriskförsäkring, varför skulle man vilja göra det?
- Vad betyder ordet självrisk?

Nu är det dags för eleverna att fylla i "Transportmedel". Här ska varje par/grupp ta ställning till vilka transportmedel den fiktiva personen använder.

Om den fiktiva personen har ett fordon behöver de elever som väljer detta alternativ ta reda på ett antal uppgifter. Vid varje uppgift som ska fyllas i finns ett frågetecken där det finns mer information bl a med förslag på var det går att få mer information till att fylla i den aktuella uppgiften. Eleverna behöver också ta ställning till ett eventuellt lån.

Om paren/arbetsgrupperna istället väljer att låta den fiktiva personen inte äga något fordon och istället använda sig av andra transportsätt, t ex åka buss, ska eleverna inte fylla i något i delen om "Transport".

Klicka "Spara" och gå vidare till "Övriga kostnader". Under "Rörliga kostnader" ska eleverna trycka "Hämta budgetsiffror". I samband med detta behöver eleverna kännedom om hur dessa kostnader är beräknade och den informationen hittar du när du klickar på "Läs mer om hur vi räknat". Några uppgifter ska eleverna själva ta ställning till bland annat lunchkostnader.

Efter det är det dags att fylla i "Kollektivresor". De elever som inte tidigare fyllde i budgeten att de har ett eget fordon ska nu fylla månadsresor med buss, tåg eller samåkning. Vid samåkning behöver eleverna göra en ny beräkning och/eller samtala med elever som har valt att ha ett eget fordon. Nästa uppgift som eleverna ska fylla i är "Sparande". Alla fiktiva personer ska spara 500 kr/månaden. Efter detta ska eleverna klicka "Spara". Nu visar sig det överskott/underskott eleverna har fått i sina budgetar.

Låt eleverna fundera på budgeten, vad har de för tankar om sina fiktiva personers budgetar? Diskutera i helklass.

- ✓ Inför övningen behöver eleverna känna till vad följande ord betyder: kontant, abonnemang, delbetalning, uppläggningsavgift, ränta. Efter det är det dags för eleverna i par att arbeta med nedan:

Kim har precis fyllt 18 år och ska köpa en mobiltelefon. Kim är osäker på vad som blir bäst; att köpa en mobil kontant eller köpa mobilen på delbetalning tillsammans med ett abonnemang.

Hjälp Kim att jämföra de olika alternativen.

- Vilka fördelar finns det med att köpa en mobil kontant?
- Vilka nackdelar finns det med att köpa en mobil kontant?
- Vilka fördelar finns det med att ha abonnemang?
- Vilka nackdelar finns det med att ha abonnemang?
- Vad kostar det att köpa en mobil kontant?
- Vad kostar det att köpa samma mobil på delbetalning tillsammans med ett abonnemang?

Vilket alternativ hade du valt? Motivera varför du väljer det alternativet.

När Kim köper mobilen erbjuder försäljaren Kim att teckna en försäkring.

- Vad är en försäkring och varför kan det vara bra att ha en försäkring?

När man köper en ny mobil har den minst ett års garanti. Kim vet inte vad garanti innebär. I Konsumentköplagen står det vilka rättigheter och skyldigheter du har som konsument.

- Vad säger Konsumenttjänstlagen om garanti?
Skriv och förklara för Kim vad garanti är och vad kan garanti täcka.

Fortsätt att förklara för Kim vad som går att göra om Kim inte är nöjd med sin telefon. Ta reda på vad Konsumentköplagen säger om bytesrätt, öppet köp, reklamation och ångerrätt. Använd länken www.electrolux.se/SysSiteAssets/common-assets/07.-support/konsumentkoplagen.pdf

- Vad betyder "Öppet köp" och vad innebär det?
- Får man automatiskt "Öppet köp" när man handlar en mobiltelefon?
- Vad innebär det att reklamera en vara?
- Vad är ångerrätt?

- ✓ I förra exemplet hade Kim fyllt 18 år. I detta exemplet är det Dani, 16 år, som ska köpa en mobiltelefon och försäljare är eleverna. Låt eleverna fortsätta arbeta i par. Presentera övningen för eleverna:

Du arbetar i en butik som säljer mobiltelefoner och har en kund som är 16 år. Kunden, som heter Dani, vill köpa en mobil och ställer därför många frågor.

Hjälp Danni att få svar på sina frågor:

- Vilka möjligheter finns det för Dani att köpa en mobiltelefon?
- Vad menas med att teckna ett abonnemang på 12 månader?
- Vilka kan teckna och vilka kan inte teckna ett abonnemang?
- Vad betyder delbetala?
- Dani tycker om att fotografera. Vad ska Dani tänka på när det är dags att välja mobil?

- ✓ Det kan vara lockande att köpa en ny mobil, handla skor eller köpa kläder. Oavsett vad man handlar behöver du kunna betala för det. Vad händer när man inte kan betala sina räkningar? Gå in på www.kronofogden.se/skuldollenhogstadiet.html

Klicka på länken och välj sedan "Lektionen". Välj sedan att klicka på "Lärrarhandledningen". Visa eleverna presentationen och de tre filmerna. I "Lärrarhandledningen" finns det färdigt innehåll kring varje presentationssida. Det finns även diskussionsfrågor i samband med detta.

- ✓ För att kunna spara behöver man en inkomst. Att arbeta på helger och skollov är ofta första ingången på arbetsmarknaden för elever. Det man tjänar när över 16 år och arbetar är pengar som man har rätt att behålla själv. Fram tills man är 18 år bestämmer vårdnadshavarna över barnbidrag/studiebidrag. Läs uppgiften för eleverna.

Det är snart lov och du vill tjäna egna pengar. Du har pratat med en tänkbar arbetsgivare som har sagt att det kanske finns möjlighet för dig att arbeta där men att det har varit några andra ungdomar där också och frågat om arbete. Du blir ombedd att skicka in ett personligt brev och ett CV till dem så ska de ta ställning till om de kallar dig på en intervju.

Även om inte eleverna har någon lång livserfarenhet och ingen eller enstaka erfarenhet av arbete så är det en god idé att träna sig på att skriva ett personligt brev. Ett personligt brev ska inte vara längre än en sida. Inled övningen med att eleverna ska fundera på ett arbete på helger och/eller lov som de tror hade passat dem. Efter detta ska eleverna skriva ett personligt brev.

I det personliga brevet ska eleverna kort presentera sig och skriva vilket arbete de söker. Eleverna fortsätter sedan det personliga brevet med att berätta vad de har för sysselsättning dagtid (exempel "går i åk 8 på x-skolan i x-stad") och vad de gör på sin fritid. Vidare ska de i det personliga brevet skriva varför de tycker att de passar för detta arbete. Eleverna kan också skriva vad de tror att de kan tillföra till arbetet och/eller vilken nytta arbetsgivaren kan få av dem. Diskutera med eleverna om det kan vara så att det eleven gör på sin fritid, till exempel utövar en sport, är något som de kan dra nytta av i arbetet de söker?

Diskutera också vad personliga egenskaper är och vilka egenskaper som kan vara bra att betona tillsammans med ett visst arbete. Ytterligare en frågeställning som är viktig att diskutera är hur det går att inleda och avsluta ett personligt brev. I det personliga brevet behöver det stå ett telefonnummer där arbetsgivaren kan nå eleven. Det skulle ju vara synd att missa en intervju! Under "Fördjupning" här i handledningen får du ytterligare förslag på hur du kan arbeta vidare med just det personliga brevet.

- ✓ Tillsammans med det personliga brevet kan det vara bra att bifoga ett CV. CV står för Curriculum Vitae vilket är latin för "livshistoria" eller "beskrivning av livet". Låt eleverna söka efter en mall som de vill använda för att skriva ett enkelt CV.
- ✓ I denna övningen ska eleverna träna på att intervjua varandra. Övningen är tänkt att ge en inblick i vilka frågor en arbetsgivare kan fråga på en intervju samt hur det går att förbereda sig före en intervju. Eleverna ska arbeta i par, du bestämmer vem som ska vara arbetsgivaren respektive sökanden. Tänk på att bestämma en tid så eleverna vet hur länge de ska arbeta med texten nedan:

Grattis, du har fått veta att du är kallad på intervju! Nu ska du förbereda dig inför intervjun genom att träna med hjälp av en kompis. Berätta för din kompis vilket arbete du har sökt. Nu ska din kompis

1. Söka på nätet för att få fram vilka kvalifikationer (obs förklara ordet) som behövs för detta arbetet.
2. Låtsas vara den arbetsgivare som har kallat dig på intervju. Detta ska göras genom att förbereda frågor som arbetsgivaren behöver känna till om dig, dina kvalifikationer, styrkor och svagheter.

Oavsett om du är på din första intervju någonsin eller när du har fått erfarenhet av flera intervjuer kommer du säkert att vara lite nervös på en arbetsintervju. Det bästa du kan göra är att förbereda dig. Du kan till exempel gå in på företagets hemsida och läsa mer om företaget och hur de arbetar.

Fundera på varför arbetsgivaren ska anställa just dig.

- Hur vill du beskriva dig själv om arbetsgivaren ber dig göra detta?
- Du kan också fundera på vilka som är dina starka och svaga sidor.
- Du kan också förbereda någon fråga till arbetsgivaren.

Nu är det dags för eleven som agerar arbetsgivare att intervjua den sökande. När detta är genomfört så är vårt förslag att du delar in eleverna i nya par där eleverna får prova på den roll de inte har haft och så arbetar eleverna med övningen om igen.

Efter övningen, sammanfatta elevernas tankar om vad som gick bra, vad de har lärt sig och vilka tips de skulle vilja ge till någon som ska på intervju. Bra tips inför en intervju är att komma i tid, komma ihåg namnet på den/de som man ska träffa på intervjun, hälsa ordentligt på de man träffar på intervjun, tala tydligt, tänka på att det är helt ok att vara nervös, om man tycker att man inte är nöjd med något av sina svar så ta det lugnt och försök förklara vad du menar och stäng av mobilen under intervjun.

FÖRDJUPNING

- ✓ Aidentifiera elevernas personliga brev. Låt eleverna i par eller i grupper om fyra ta del av några olika personliga brev. Varje par/grupp ska lämna respons på varje personligt brev. Responsen består av två frågor: Vad tycker du är det personliga brevets styrkor? Vad tycker du kan utvecklas i det personliga brevet? Responsen kan skrivas kort på t ex två olika post-it-lappar eller längre i textformat. Det är viktigt att responsen skrivs så att läsaren förstår vad som menas. När alla personliga brev har fått respons kan dessa delas ut till det personliga brevets rätta ägare. så att eleverna enskilt arbeta vidare med att utveckla sina personliga brev med stöd av responsen. Genom att eleverna ger respons till varandra får de en ökad förståelse för hur respons går att utveckla och får även möjlighet att träna sig i att formulera sig så att läsaren förstår.
- ✓ Diskutera i helgrupp frågan "Behövs kontanter?" och utmana eleverna att fundera kring fördelar respektive nackdelar med ett kontantfritt samhälle.
- ✓ Arbeta vidare med historia kring "Ekonomi". Låt eleverna ta reda på bakgrund och fakta kring byteshandel, de första pengarna i världen, de första pengarna i Sverige, varför pengar finns, Hansan och hur man tillverkar pengar.
- ✓ Utgifter delas upp i fasta respektive rörliga utgifter. I denna uppgift ska eleverna intervjua en eller två vuxna. Eleverna ska ta reda på vilka fasta respektive rörliga utgifter de vuxna har. Eleverna ska också fråga de vuxna efter deras bästa råd/tips för att hålla privatekonomi i balans.
- ✓ Vill du arbeta vidare med privatekonomi kan du kontakta Nordea som erbjuder kostnadsfria workshops om privatekonomi för elever på plats i klassrummet.
www.nordea.se/privat/liv/ung/ekonomipejl.html
- ✓ Varje år anordnas en global temavecka, kallad Money Week, om privatekonomi i över 160 länder. I Sverige samordnas denna vecka av Finansinspektionen. Olika organisationer och företag bidrar med aktiviteter under denna vecka vars syfte är att öka barn och ungas kunskaper i privatekonomi. Mer information hittar du på www.fi.se.

BOSTADSTYPER

INTRODUKTION

Flytta hemifrån är ett steg in i vuxenlivet. För att unga ska kunna drömma men ändå ha realistiska mål i sina framtida boendetankar behöver de kunskaper om vad skillnaden är mellan att äga sin bostad, som man gör i villa, radhus eller bostadsrätt, och det hyrda boendet. De unga behöver till exempel känna till att i en hyra betalar man för allt och att man enbart nyttjar den volym man hyr. Detta till skillnad från ägt boende där det tillkommer mycket som kostnader för underhåll och reparationer. De unga behöver bland annat också veta att de kan ställa sig i kö till olika bostadstyper men också att de kan (börja) spara för att skaffa sig en buffert som behövs till lån om man en dag väljer det ägda boendet. I dagsläget är det svårt att hitta mindre bostäder gör att många unga får vänta på sitt första egna boende och istället till exempel bo inneboende och i andrahand.

I detta tema lyfts följande centrala innehåll i Lgr-11, för åk 7-9, fram:

Hem- och Konsumentkunskap:

- Hushålllets ekonomi och att beräkna kostnaden för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över Internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.

Samhällskunskap:

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Svenska och Svenska som andraspråk:

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvud dragen i vad som sagts.
- Ordböcker och digitala verktyg för stavning och ordförståelse.

Förbered dig genom att titta genom länkarna som finns nedan.

www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsbestandet/upplattelseformer/

www.booli.se/p/bostadstyper/

www.hemnet.se/

- ✓ Fånga elevernas intresse för att lära sig mer om bostäder och inled med att låta eleverna berätta om sina tankar kring att flytta hemifrån.

Elever som är delaktiga i undervisning känner ökad glädje och tillfredsställelse och därför är det en fördel att låta eleverna vara elevaktiva i undervisningen. För att alla elever i gruppen ska vara delaktiga i diskussionerna kan du använda samtalsmodellen EPA. EPA står för Enskilt, Par, Alla. Låter eleverna tänka först Enskilt kring en fråga, ett dilemma, ett påstående osv. Efter det ska eleverna i Par berätta för varandra om sina tankar. Fortsätt därefter med att diskutera Alla tillsammans i gruppen. Under detta moment har du möjlighet att fånga upp parens tankar i helklass. Elevernas tankar kan du sedan återkoppla till under såväl detta tema som till de andra teman i handledningen.

Frågor som du kan använda för att väcka elevernas tankar kan vara:

- Hur vill du bo när du flyttar hemifrån?
- Varför vill du bo där?
- Vill du flytta hemifrån?
- För- och nackdelar med att flytta hemifrån?
- Var vill du bo? Kan du bo där?
- Hur gör du det möjligt för dig att flytta till det boende du drömmer om?

- ✓ Inled övningen med att berätta för eleverna att de flesta som flyttar hemifrån bosätter sig i en lägenhet och bor själva i sin lägenhet. Samma sak gäller ofta när man studerar eller flyttar till en ny stad av andra skäl. Cirka 75% av alla unga hyr sin lägenhet medan resterande del äger sin bostad. När unga väljer att skaffa familj behöver många ofta större lägenhet eller flyttar ut från sin lägenhet till något annat boende till exempel hus. Barnen växer upp och flyttar hemifrån, de vuxna blir äldre och tycker att det är onödigt att ha en stor bostad och många återvänder till boende i lägenhet. Vi behöver, och väljer, olika boendeformer i olika perioder i livet.

Övningen kan genomföras dels i par men också genom att du som lärare delar ut en bostadstyp till en grupp om fyra elever som sedan redovisar detta för sina kamrater så att alla får kännedom om de olika bostadstyperna.

Låt eleverna ta del av textrutan nedan samt länksamlingen på nästa sida.

Det finns olika typer av bostäder. De vanligaste är hyreslägenhet, bostadsrätt, egen ägd bostad, studentbostad och inneboende. Undersök vilka fördelar och nackdelar det finns med att bo i de olika bostadsformerna. Beskriv också vilka (fiktiva) personer som du tror väljer att bo i de olika bostadstyperna. Varför har de valt att bo just där? Motivera!

I länkarna hittar du information och fakta om varje bostadstyp. Använd orden som finns vid varje bostadstyp. Börja övningen med att läsa här: www.boupplysningen.se/bo

Länksamling*

Bostadstyp	Viktiga ord	Länkar med information*
Hyresrätt	bostadskö, hyreskontrakt, hyresvärd, hyra i andra hand, ordningsregler, hyra, varm-hyra, kall-hyra, el, värme, vatten, sophämtning, bostadsbidrag, uppsägningstid, hemförsäkring och hyresnämnd.	www.byggvesta.se/bo-hos-oss/boendeinfo www.einarmattsson.se www.ikanobostad.se www.jm.se www.jarntorget.se www.lennartericsson.se www.svenskfast.se
Bostadsrätt	Mäklare, banklån, borgenär, månadsavgift, bostadsrättsförening, el, värme, vatten, sophämtning, köpa, äga, hemförsäkring, andel och bostadsbidrag.	www.nordea.se/Images/154-273757/Bolaneguiden.pdf www.nordea.se/privat/liv/bostad/kopa-hem/innan-du-borjar-leta-bostad.html www.gar-bo.se www.ikanobostad.se www.jarntorget.se www.peab.se www.rikshem.se www.ssmliving.se www.svenskfast.se www.bostadsratterna.se/allt-om-bostadsratt/faktablad www.fastighetsbyran.com/sv/sverige/sprakstod/svenska www.besqab.se
Egen ägd bostad	Mäklare, banklån, fristående hus, el, värme, vatten, sophämtning, bostadsbidrag och stämpelskatt.	www.nordea.se/Images/154-273757/Bolaneguiden.pdf www.nordea.se/privat/liv/bostad/kopa-hem/innan-du-borjar-leta-bostad.html www.gar-bo.se www.svenskfast.se www.hemnet.se
Studentbostad	Dela bostad, studentkorridor och kö.	www.byggvesta.se/bo-hos-oss/boendeformer www.jarntorget.se www.rikshem.se www.ssmliving.se

*I några länkar är informationen knuten till bestämda orter.
Länkarna är endast förslag på var det finns information att hämta.

- ✓ Låt eleverna i par arbeta med att söka efter och skriva förklaringar till orden nedan. Varje elev behöver 2 exemplar av bilaga 3. På korten i bilaga 3 skriver varje elev ord på ena sidan. På andra sidan skriver eleven ordets förklaring. Gå igenom elevernas olika förklaringar till orden för att säkerställa att ord och förklaring är korrekta.

upplåtelseform	bostadsrättsförening
äganderätt	andelsrätt
bostadsrätt	bostadsmarknad
inneboende	tvåbostadshus
besittningsskydd	pantbrev
nyttjanderätt	samfällighetsförening
deposition	ägarlägenheter
enbostadshus	förstahands- och andrahandskontrakt
flerbostadshus	lånelöfte
samfällighet	månadsavgift
hyresgästförening	bostadslån
lägenhet	bostadskostnad
radhus	bostadskö
kedjehus	bostadsvärdar
fristående hus	allmännytt
del i kooperativ hyresrätt	avtal
hyresvärd	topplån
småhus	bottenlån

Förutom att söka förklaringar till orden går det att använda materialet på följande sätt: Låt eleverna klippa ut korten i de båda bilagorna för att sedan, i par, börja träna på att koppla ord till rätt förklaring. Elev 1 lägger sina kort framför sig med förklaringarna uppåt. Elev 2 har sina kort i handen väl dolda från sin motspelare. Elev 2 läser ett ord och elev 1 ska peka på något av sina kort där hen kan koppla det upplästa ordet med rätt förklaring. Är svaret rätt vänder elev 1 sitt kort så själva ordet blir synligt. Man får bara en chans att koppla rätt förklaring till rätt ord. Pekar elev 1 på fel förklaring ligger kortet kvar med förklaringen uppåt och elev 2 fortsätter läsa upp nästa ord (och blandar i det kort som elev 1 svarade fel på i resten av sina kort som hen har i handen). För varje rätt koppling mellan ord och förklaring får spelaren 4 poäng. För varje felaktig koppling mellan ord och förklaring får spelaren -2 poäng. Det innebär att spelaren kan börja med att få minuspoäng.

- ✓ I bilaga 4 ska eleverna "Hitta orden".

FÖRDJUPNING

- ✓ Eleverna ska i grupper fördjupa sina kunskaper om upplåtelseformer. Varje grupp blir experter på just sin upplåtelseform. Tillsammans skriver varje grupp en gemensam presentation som varje elev i gruppen ska kunna redovisa för en utomstående. Ge eleverna möjlighet att träna inom grupperna på att hålla presentationen. Det ska klart framgå vilken upplåtelseform presentationen handlar om.

Presentationen kan till exempel handla om:

- Vad innebär det att bo i de olika upplåtelseformerna?
- Vilket ansvar, vilka rättigheter och skyldigheter har den som bor i upplåtelseformen? Vad händer om något går sönder?
- Vilka fördelar respektive nackdelar ser paret/gruppen med upplåtelseformen?
- Till vem vänder man sig för att skaffa sig ett boende i upplåtelseformen?

Dela sedan in eleverna i nya grupperingar där varje upplåtelseform ska finnas representerad i form av en expert. I dessa grupperingar ska eleverna sedan hålla korta redovisningar för varandra.

- ✓ Låt elever i par undersöka sin egen kommuns hemsida när det gäller den upplåtelseformen de tidigare har arbetat med.

Vad berättar kommunen om upplåtelseformen?

Finns det några framtida visioner?

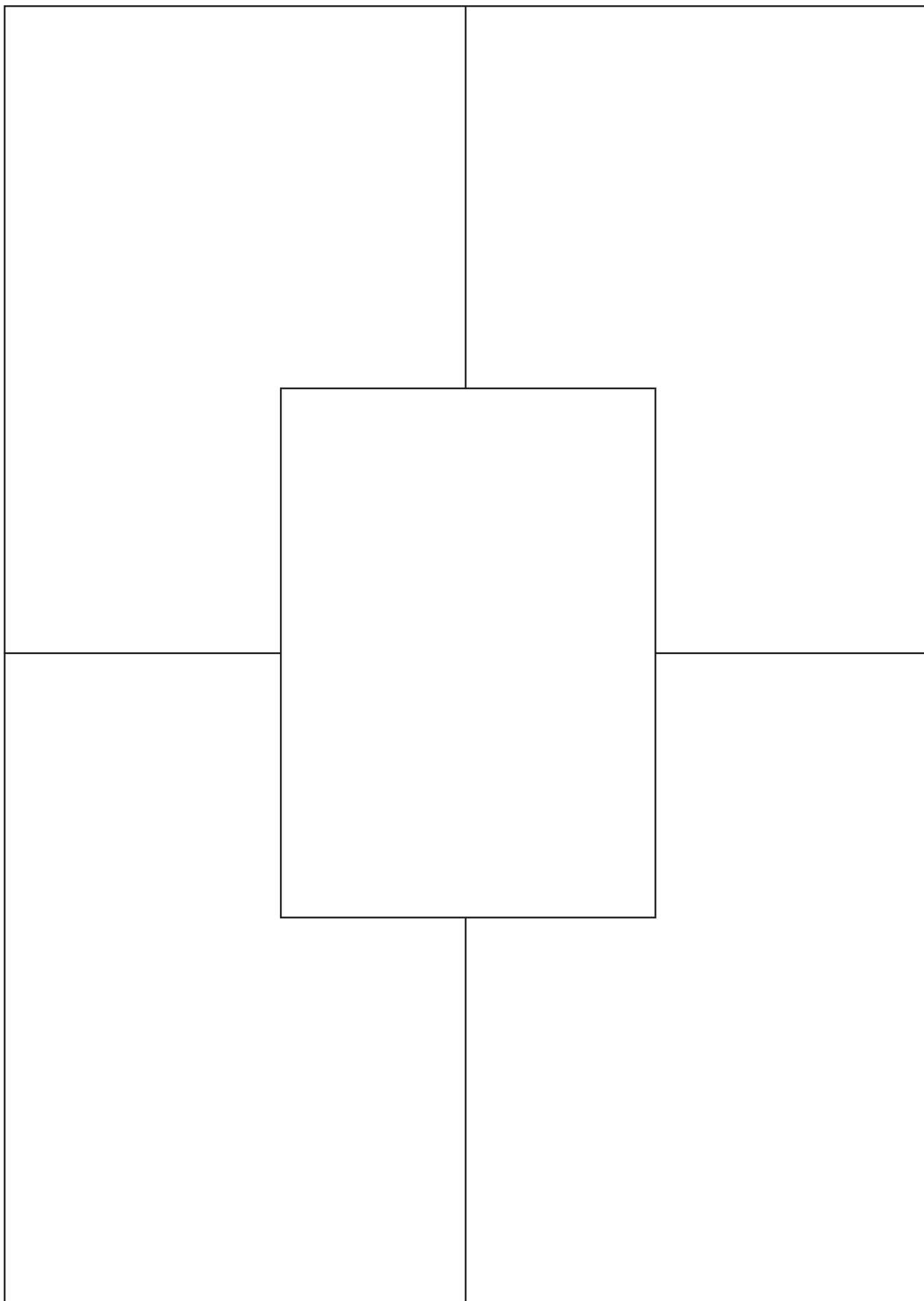
Finns det någon historisk koppling till upplåtelseformen?

Vad är förändringen till dagens samhälle?

Hur vanligt förekommande är upplåtelseformen?

- ✓ En övergripande fråga att arbeta med är "Hur har bostadssituationen i Sverige förändrats från sena 1800-talets slut till idag?". I samband med denna fråga behöver eleverna känna till ord och begrepp som urbanisering, folkhemmet, medborgarhemmet, egnahemslån, miljonprogrammet, trångboddhet, lågkonjunktur, högkonjunktur, segregation, bostadsbrist och hållbar utveckling.

BİLAGA 1

BILAGA 2

BILAGA 3

Klipp ut korten längs med den streckade linjen.

OBS! Varje elev ska ha 2 exemplar (totalt 36 rutor)

BILAGA 4

S Q G O B B S K E B B M H M B B I D V E X F D B Ä
 D A C N Z O E U O N Å O R A O U A J D X Ö H D O G
 A B M N I D S S H N B O S S P T Y N H R T A Y S A
 M T X F J N T T A E F O T T S S E L S G T N K T R
 K K T E Ä A E D A E D A S O A O B T Y S Ä D S A L
 D O H Y D L S R S D D N B T B D A Q U U R E S D Ä
 S U O S N A L L Ö S S T E E A H S S K H E L G S G
 S U L P V N E I P F N M N Å A D N K K S D S N R E
 W Å H G E T Ä O G E T N A N T C S I Ö D N R I Ä N
 N A I Å Å R L M D H I S D R A S H H R A A Ä N T H
 E F I L M I A U L M E S Ä Y K B I R U T G T T T E
 T Q P N T S T T R L K T D G B N B R P S Ä T T S T
 M P U I O S V H I O A F S R S Q A K F O A M I F E
 U I K V H D A K N V X J H F Ä E E D H B N S S Ö R
 T T Ä R S D A T S O B C Y N Ö V R N O Å Q A E R K
 A N M T T Ä R S E R Y H X S C R S Y A V W M B E A
 J B O S T A D S V Ä R D A R C M E E H T H F L N T
 C C C W K G D E P O S I T I O N G N R C P Ä Ä I T
 B W N T F L E R B O S T A D S H U S I Y W L G N Ä
 T K A R T N O K S D N A H A R D N A X N H L E G S
 T R J L Å N E L Ö F T E U E S U H D A R G I N L T
 X S Z H V X V A E P U F S U D T N N P K P G H D N
 L D X C G B M O P E Y Y G A W K T K H K K H E C A
 T T Ä R E D N A J T T Y N V I H S L H Y G E T L P
 R A I I T Q G O L U N X K F N L M I N R C T N W A

upplåtelseform
 äganderätt
 bostadsrätt
 inneboende
 besittningsskydd
 nyttjanderätt
 deposition
 enbostadshus
 flerbostadshus
 samfällighet
 hyresgästförening
 lägenhet
 radhus
 kedjehus

fristående hus
 hyresrätt
 del i kooperativ hyresrätt
 hyresvärd
 småhus
 bostadsrättsförening
 andelsrätt
 bostadsmarknad
 tvåbostadshus
 pantsätta
 samfällighetsförening
 ägarlägenheter
 förstahands- och andrahandskontrakt
 lånelöfte

månadsavgift
 bostadslån
 studentbostad
 bostadskö
 bostadspolitik
 bostadsvårdar
 allmännytt
 avtal